

INFOKAART TESTAMENTEN

Versie november 2010

Informatie over langstlevende testamenten en het "tweetraps testament"

Hieronder heb ik enige voorbeelden en uitwerkingen van diverse testamentvormen weergegeven, zowel in juridische zin als in fiscale zin.

Verder tracht ik helder in kaart te brengen wat de diverse testamentvormen inhouden voor de berekening van de erfbelasting.

"Langstlevendetestamenten"

Alvorens ik verder in ga op de tweetrapsconstructie is het van belang om stil te staan bij de gebruikelijke in het verleden veel gemaakte "langstlevende testamenten" - veelal gemaakt in de vorm van een ouderlijke boedelverdeling op grond van artikel 4:1167 van het (oud) Burgerlijk Wetboek - alsmede bij de nieuwe wettelijke verdeling die geldt vanaf 1 januari 2003 voor echtgenoten met kinderen, die geen testament hebben gemaakt, of die wel een testament hebben gemaakt waarbij de wettelijke verdeling met enige aanvullingen van toepassing is verklaard.

Casus

Ik ga steeds uit van een situatie waarbij meneer A is gehuwd in gemeenschap van goederen met mevrouw B. Zij hebben twee kinderen, te weten C. en D.

A en B hebben een eigen woning met een waarde van €550.000,00, een hypotheekschuld van €50.000,00 en spaargeld ter waarde van €10.000,00.

A is 65 jaar. B is 63 jaar. Meneer A overlijdt.

Juridische uitwerking van een "klassiek" langstlevende testament

Juridisch werkt een dergelijk testament als hierboven omschreven als volgt: zowel B als C als D verkrijgen ieder een / derde gedeelte van de nalatenschap. Let op: veelal wordt gedacht dat "bij een testament op de langstlevende" alles toekomt aan de langstlevende.

Goederenrechtelijk is dat veelal wel het geval, maar juridisch verkrijgen de kinderen wel een erfdeel, te weten een vordering op de langstlevende ter grootte van het erfdeel!

A en B waren gehuwd in gemeenschap van goederen.

De helft van deze gemeenschap van goederen behoorde reeds toe aan B.

De andere helft vererft.

B krijgt niet alleen de helft van de gemeenschap van goederen (welke zij in feite reeds had), maar tevens nog één derde van de nalatenschap.

Veelal wordt ook gesproken over het gegeven dat B de helft (gemeenschap van goederen) verkrijgt, plus een kinsdeel (ze erft immers ook mee).

Dan de verdeling. In de woorden "wettelijke verdeling" en "ouderlijke boedelverdeling" komt dit woord verdeling ook steeds voor. Wat gebeurt er namelijk?

Van rechtswege worden alle goederen in die zin toegedeeld aan B, zodat B in feite alle goederen van de nalatenschap verkrijgt.

Onder goederen wordt verstaan: de woning en het spaargeld, maar ook de hypotheekschuld. De kinderen verkrijgen een vordering op B, pas opeisbaar bij het overlijden van B (dan wel in enige andere situaties).

Deze nalatenschap is groot: €550.000,00 (woning) -€50.000,00 (hypotheek) +€10.000,00 (spaargeld) = €510.000,00 / 2 (in verband met gemeenschap van goederen) = €255.000,00.

C. en D. hebben ieder dus recht op $1/3 \times €255.000,00$ is €85.000,00.

Zij verkrijgen geen aandeel in de woning en geen aandeel in het spaargeld en hoeven ook de hypotheek niet te voldoen.

Zij verkrijgen een vordering op B, pas opeisbaar bij haar overlijden, ter grootte van €85.000,00 per kind.

Fiscaal/erfbelasting bij het klassieke langstlevendetestament

Voor de successieaangifte (per 1 januari 2010 heet dit: "aangifte erfbelasting" gelden vervolgens de navolgende tarieven (2010): de langstlevende heeft een vrijstelling van €600.000,00, de kinderen ieder €19.000,00.

Deze vrijstellingen zijn voetvrijstellingen, met andere woorden: deze worden altijd genoten en zijn niet afhankelijk van de verkrijging van een kind.

Voor het berekenen van de successierechten is het van belang om vast te stellen of er wel of geen rente over de vorderingen van de kinderen wordt bijgeschreven op de hoofdsom.

Dit is veelal in het desbetreffende langstlevende-testament uitgewerkt.

Hieronder volgt een rekenvoorbeeld op grond van bovenstaande gegevens. Vervolgens wordt ervan uitgegaan dat de langstlevende nog 10 jaar langer leeft dan de eerststervende en dat het gehele vermogen nog aanwezig is op het moment van het overlijden van de langstlevende.

1a. Rentebijbeschrijving, eerste overlijden

Is er een rentebeschrijving van 6%, dan worden de vorderingen nominaal behandeld voor de successieaangifte en worden er bij de kinderen successierechten geheven over:

€85.000,00 - €19.000,00 (vrijstelling per kind) = €66.000,00.

Tot €118.000,00 wordt geheven naar een tarief van 10%. Daarboven geldt een tarief van 20%.

Aldus wordt per kind aan successierechten geheven: €6.600,00.

Dit maal twee kinderen is €13.200,00.

B hoeft voor zichzelf geen successierechten te betalen, aangezien haar vrijstelling €600.000,00 bedraagt en zij "slechts" €85.000,00 verkrijgt.

B dient dit bedrag voor te schieten voor C. en D., welke betaalde successierechten zij weer in aftrek mag brengen op de schuldig gebleven erfdelen / de vorderingen van de kinderen.

Een dergelijke heffing brengt de langstlevende in een zeer lastige situatie, aangezien zij slechts €10.000,00 aan spaartegoeden heeft.

Zij zal dus (naast de nota van de begrafeniskosten) ergens het bedrag ad €13.200,00 vandaan dienen te halen.

In veel oude langstlevendetestamenten staat dat er verplicht een rentebijbeschrijving dient plaats te vinden, zodat men bij het eerste overlijden dan veelal vastzit aan het betalen van veel erfbelasting over de erfdelen van de kinderen.

1b. Rentebijbeschrijving, tweede overlijden

Stel: de langstlevende leeft nog 10 jaar langer dan de eerststervende en al het vermogen is

nog aanwezig op het moment van haar overlijden.

Ieder jaar dat de langstlevende langer leeft wordt een rente bijgeschreven.

Dit kan weer voordelig werken bij het tweede overlijden.

Immers: de vorderingen/schulden aan de kinderen uit hoofde van het eerste overlijden worden jaarlijks door deze rentebijbeschrijving groter. De schulden aan de kinderen worden groter.

Als B overlijdt en nog 10 jaar langer geleefd heeft, dan is er aan rente bijgeschreven (bij een enkelvoudige rente van 6%) $€85.000,00 \times 6\% \times 10$ jaar is €51.000,00.

De schulden aan ieder van de kinderen zijn dan groot: $€85.000,00 + €51.000,00 = €136.000,00$ per kind. Dit zijn dus schulden, die afgetrokken mogen worden bij de aangifte erfbelasting. De kinderen verkrijgen dus erfrechtelijk en in fiscale zin, waarover belasting moet worden afgedragen: $€510.000,00 - €136.000,00 - €136.000,00 = €238.000,00$. Zij verkrijgen ieder de helft, dus: €119.000,00. De vrijstelling is €19.000,00, zodat ze moeten afrekenen over €100.000,00. Hierover is 10% belasting verschuldigd en dus betalen ze ieder: €10.000,00.

Totaal bij het tweede overlijden verschuldigd: €20.000,00.

2a. Renteloosheid, eerste overlijden

Is er een renteloosheid in het testament afgesproken, of een rente lager dan 6%, dan worden de vorderingen van de kinderen ad €85.000,00 voor de berekening van het successierecht afgewaardeerd bij het eerste overlijden.

B wordt dan namelijk geacht (in fiscale zin) het vruchtgebruik te hebben gehad over de vorderingen van de kinderen.

Hierdoor dient die waarde van het vruchtgebruik te worden bijgeteld bij de verkrijging van de langstlevende.

De jaarlijkse opbrengst van dit vruchtgebruik is 6% ingevolge de bepalingen van de wet en is dus $6\% \times €85.000,00$ per kind en bedraagt dus €5.100,00.

Uiteraard is het niet zeker hoelang B zal leven.

De Successiewet werkt om die reden met een factor die afhankelijk is gesteld van de leeftijd van de langstlevende. Zie ook de bijlage bij deze infokaart.

B is 63 jaar. Dit staat gelijk met een factor 10.

De waarde van het vruchtgebruik is om die reden: €51.000,00 per kind.

Voor de successiewetgeving verkrijgt B nu: $€85.000,00 + €51.000,00$ (vruchtgebruik vordering C) + €51.000,00 (vruchtgebruik vordering D) = €187.000,00.

C verkrijgt €85.000,00 minus €51.000,00 = €34.000,00. De vrijstelling is €19.000,00.

De belaste verkrijging is €15.000,00 x het tarief van 10% is: €1.500,00.

Dit geldt ook voor B.

De totale successierechten zijn 0 voor B (want ook €187.500,00 valt in het "vrijstellingenbakje" van B, en €3.000,00 voor C en D. gezamenlijk (ieder €1.500,00).

B dient deze €3.000,00 te betalen en voor te schieten voor C. en D. en kan dit ook, aangezien zij spaargeld heeft ter waarde van €10.000,00.

Had zij geen spaargeld of wenst zij in het geheel niets te betalen om toch niet in eventuele liquiditeitsproblemen te geraken, dan zouden A en B. (uiteraard voor het overlijden van A) kunnen overwegen om een "tweetrapsmaking" te maken.

Veelal is er overigens niet een dergelijke afwaardering in het testament aanwezig, waardoor het zinvol kan zijn om een bestaand langstlevende testament aan te vullen met een rente(loosheids)clausule, waarin is vermeld dat de vorderingen van de kinderen renteloos zijn (waardoor er bij het eerste overlijden direct het meeste voordeel is, door het

afwaarderen van de vorderingen), met een clause dat de erfgenamen wel kunnen overeenkomen om wel een rente af te spreken.

2b. Renteloosheid, tweede overlijden

Stel dat alle bezittingen nog aanwezig zijn op het moment van het overlijden van de langstlevende. De vorderingen hebben geen rente gedragen, dus de twee kinderen mogen ieder aftrekken: €85.000,00, te weten het erfdeel dat zij destijds hebben verkregen. Resteert dus (in fiscale zin voor de aangifte erfbelasting) te erven: €340.000,00. Ieder verkrijgt daar de helft van ofwel: €170.000,00.

De vrijstelling ad €19.000,00 mag worden afgetrokken zodat belasting moet worden betaald over: €151.000,00. Er is €11.800 verschuldigd over de eerste €118.500,00. Over het restant ad €33.000,00 is 20% verschuldigd ofwel: €6.600,00. Totaal belasting per kind: €6.600,00 + €11.800,00 = €18.400,00. Er zijn twee kinderen, zodat in totaal aan belasting verschuldigd is: €36.800,00.

3a. Tweetrapsmaking, eerste overlijden

Bij een tweetrapsmaking wordt de langstlevende tot enig erfgenaam benoemd. De benoeming van de langstlevende tot enig erfgenaam heeft dus tot gevolg dat alle vermogensbestanddelen die bij overlijden aanwezig zijn automatisch in eigendom bij de langstlevende terechtkomen.

Zodoende wordt successierecht bespaard bij het eerste overlijden.

Immers: Is de nalatenschap kleiner dan de vrijstelling van € 600.000 (waarbij de helft van de gemeenschap van goederen voor de berekening van de nalatenschap niet meedoet), dan kan met de tweetrapsmaking (afhankelijk van de omvang van een nabestaandenpensioen) voorkomen worden dat bij het eerste overlijden successierecht wordt geheven.

De gehele verkrijging is namelijk voor de langstlevende, die een vrijstelling geniet van €600.000,00.

3b. Tweetrapsmaking, tweede overlijden

Het voordeel bij het eerste overlijden betreft echter wel een uitstel van betaling van erfbelasting, aangezien bij het tweede overlijden alsnog over twee nalatenschappen dient te worden betaald.

Al hetgeen namelijk "over" is van de nalatenschap van de eerststervende bij het overlijden van de langstlevende komt op grond van de tweetrap toe aan de kinderen. Ook het gedeelte dat de langstlevende verkreeg op grond van de (verdeling van de) gemeenschap van goederen, komt dan toe aan de kinderen (tenzij de langstlevende iets anders heeft geregeld in haar testament).

Zo verkrijgen de kinderen bij het overlijden van de langstlevende uit twee nalatenschappen, die van A en die van B.

Het feit dat de tweetrapsmaking bij het overlijden van de langstlevende successierechtelijk duurder kan uitpakken, aangezien er geen afwaardering plaats zal vinden als hierboven bedoeld bij de renteloze langstlevendetestamenten (op grond van de ouderlijke boedelverdeling of wettelijke verdeling), wordt vaak niet als een nadeel ervaren, omdat men het belangrijker vindt dat bij het eerste overlijden geen erfbelasting verschuldigd is.

Dat "nadeel" is trouwens op te heffen door het doen van schenkingen op papier (bij notariële akte) (dan wel ook middels kleinkindmakingen).

Ingeval alles nog aanwezig is op het moment van het tweede overlijden is er dan dus €510.000,00.

Ingeval beiden "gedeelten" (dus het deel dat de langstlevende zelf hield en het deel dat de langstlevende verkreeg uit hoofde van het eerste overlijden) nog even groot zijn, dan verkrijgen de kinderen tezamen uit de nalatenschap van de eerstoverledene (als is die wellicht al 10 jaar geleden overleden): €255.000,00, dus ieder €127.500,00 en uit de nalatenschap van de langstlevende: €255.000,00, dus ieder €127.500,00.

Van de gedeelten groot €127.500 mag nog de vrijstelling worden afgetrokken ad €19.000,00 = €108.500,00. Daarover is 10% belasting verschuldigd ofwel: €10.850,00.

Per nalatenschap (2 kinderen) aan erfbelasting dus €21.700,00 en in totaal dus: €43.400,00 aan belasting.

4. Samenvatting erfbelasting

Het is uiteraard altijd de vraag hoe lang de langstlevende nog zal leven nadat de eerststervende komt te overlijden. Verder is er in bovengemeld uitgangspunt vanuit gegaan dat de langstlevende tussen de 60 en de 65 jaar is, zodat er bij een renteloosheidsituatie een redelijke afwaardering is. Verder is helemaal niet gezegd dat het gehele vermogen nog aanwezig is op het moment van het tweede overlijden.

Op grond van het voorbeeld zet ik graag één en ander in het navolgende schema:

CONCLUSIES OP GROND VAN BOVENSTAANDE BEREKENINGEN/TOTAALTELLING

1. Nominale erfdelen (bij bijvoorbeeld enk rente 6%),

Totale belasting eerste overlijden:	13200	
Totale belasting tweede overlijden	20000	
Totale belasting beide nalatenschappen:		33200

2. Erfdelen renteloos / afwaardering

Totale belasting eerste overlijden:	3000	
Totale belasting tweede overlijden	36800	
Totale belasting beide nalatenschappen:		39800

3. Tweetrapsmaking

Totale belasting eerste overlijden:	0	
Totale belasting tweede overlijden	43400	
Totale belasting beide nalatenschappen:		43400

Bovenstaande berekeningen dienen ter illustratie. Aan deze berekeningen kunnen geen rechten worden ontleend.

5. Conclusie

Of er een nu een klassieke ouderlijke boedelverdelingstestament is gemaakt, of dat de wettelijke verdeling van toepassing is (met een eventueel afvullegaat en/of kleinkindlegaten) of gekozen wordt voor een tweetrapsconstructie (al dan niet met een kleinkindlegaat): de langstlevende is de baas en mag interen en opmaken, zonder daarbij gestoord te worden door de kinderen.

Fiscaal gezien zijn echter wel grote verschillen tussen de diverse testamentaire mogelijkheden, die van geval tot geval dienen te worden bekeken.

Ingeval u wenst dat ons kantoor een berekening maakt van de successierechten/erfbelasting die in uw situatie verschuldigd zouden zijn, verzoek ik u contact met ons op te nemen en zo goed mogelijk uw vermogen te schetsen, opdat wij de nodige berekeningen kunnen maken en u ter zake van een goed advies kunnen voorzien. Ik zie u graag bij ons op kantoor!

Mr A.J.W. Kuiper, notaris.